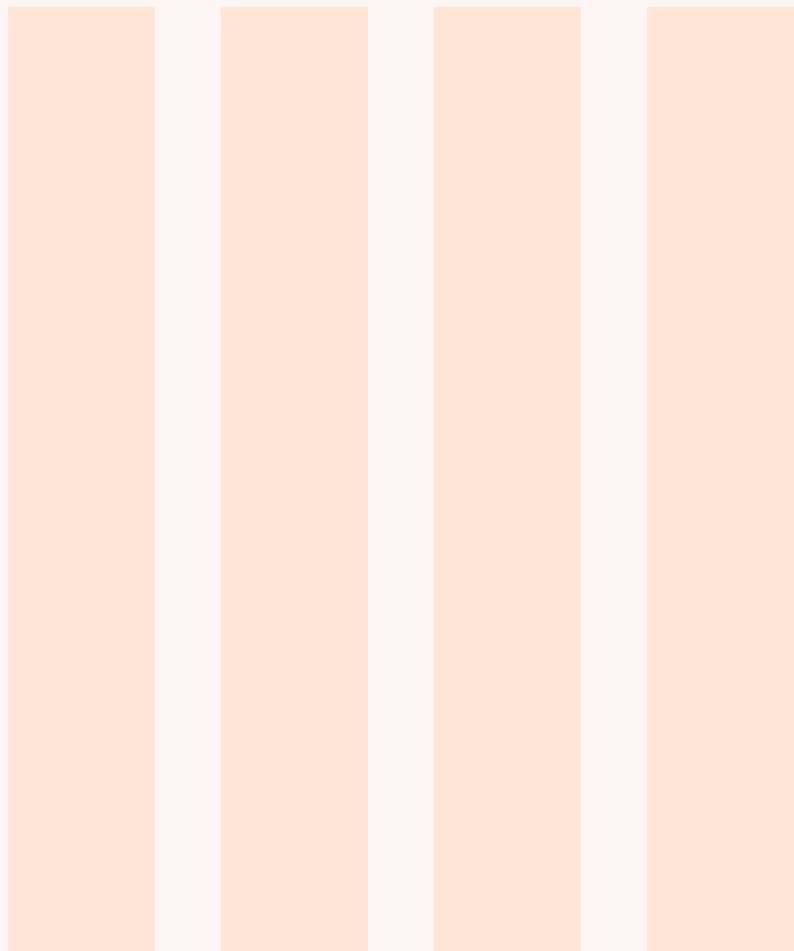

Verksamhetsberättelse 2024

C.A.N

Innehåll

”2024 – full fart framåt”	3
CAN:s 2024 i siffror	4
Stöd till det regionala och lokala förebyggande arbetet	5
Våra stora nätverk i Sverige och internationellt.....	6
Kommunikation.....	8
Ny webbplats för Alkohol & Narkotika	9
Målgrupp unga	10
CAN i media	11
Rapporter och metodutveckling	12
Forskning på CAN	14
Kompetensutveckling, arbetsmiljö och jämlikhet	16

CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

23 april 2025

”2024 – full fart framåt”

När jag tänker tillbaka på 2024 kan jag konstatera att det har hänt väldigt mycket!

Under året har vi haft en stor produktion av rapporter. Kanske var det just under 2024 som CAN blev känt för den ”breda massan”. Under 2024 syntes CAN i 690 tryckta inslag och tillsammans med radio och tv vid totalt 1450 medietillfällen. Enligt AllEars tredubblades vår räckvidd jämfört med 2023.

De mest uppmärksammade publiceringarna var CAN:s nationella skolundersökning, Självrapporterade rök- och snusvanor 2003–2023 samt Riskbruk av alkohol i Sverige enligt nya riktlinjer. Att vi har fått denna räckvidd är tack vare CAN:s fantastiskt duktiga och kompetenta medarbetare som alla arbetar hårt och målmedvetet.

I början av året lanserades en ny webbplats för vår tidskrift Alkohol & Narkotika. Webbtidskriften blev brett uppmärksammasad och tog hem priser inom ramen för både Tidskriftspriset och Publishingpriset, vilket vi är oerhört stolta över!

Konferensen drogFOKUS och vår monter blev en succé, inte minst genom det diagram som i form av ett pingisbord visade alkoholförsäljningen i Sverige 1861–2023.

Mitt i allt detta har vi dessutom hunnit med en mindre organisationsförändring och namnbyte på avdelningarna.

I en verksamhetsberättelse går det inte att få med allt vi gör för då skulle den bli otroligt lång. I stället visar vi upp ett axplock av större händelser från årets verksamhet. Det betyder inte att de andra sakerna inte är viktiga. Allt vi gör, från smått till stort, syftar till samma mål: att följa och beskriva utvecklingen inom ANDTS-området, förmedla kunskap, att våra målgrupper använder kunskapen och att vi är en trovärdig och säker källa.

Så med detta vill jag säga – stort tack till er alla för det här året! Stort tack till alla medarbetare, medlemsorganisationer, länsombud, styrelsen och alla övriga samarbetsparter. Nu blickar vi med tillförsikt vidare mot 2025 och allt spännande som vi har framför oss.

Charlotta Rehnman, direktör för CAN

Stockholm april 2025

CAN:s 2024 i siffror

77

föreläsningar

16

större
konferenser

2

nationella
utbildningar
inom ANDTS

2886

visningar av webbsändningar

6773

visningar av våra filmer på can.se

7

kommuner har
medverkat i KULA

423 000

besökare på Drugsmart.se

8

vetenskapliga
artiklar

4

remissyttranden

1450

omnämningen i media

2

fokusrapporter

2

nya medlemsorganisationer

8

CAN-rapporter

1

kortfaktablad

1

övrig rapport

Stöd till det regionala och lokala förebyggande arbetet

KULA – Kunskapsbaserat stöd i utvecklingen av det lokala ANDTS-arbetet

Genom KULA (Kunskapsbaserat stöd i utvecklingen av det lokala förebyggande arbetet) erbjuder CAN kartläggningar av ANDTS- och brottsituationen i län och kommuner. Inom ramen för KULA presenteras även ett preventionsindex, som är ett mått på omfattningen av kommunernas lokala ANDTS-förebyggande arbete.

Utöver ovanstående ingår även en enkätundersökning bland nyckelpersoner i kommunerna. Dessa nyckelpersoner ska i någon form ha koppling till ANDTS- eller det brottsförebyggande arbetet och de väljs ut av en kommunal samordnare eller motsvarande kontaktperson i varje kommun. Syftet med enkätundersökningen är att komplettera statistiken och att ge en breddad bild av det lokala ANDTS- och brottsförebyggande arbetets organisation och innehåll. Resultaten av KULA presenteras i en kommundialog där vi samlar alla lokala nyckelpersoner och presenterar data, preventionsindex och resultaten från enkätundersökningen.

Under 2024 har CAN haft två stora uppdrag inom KULA:

1. Ett uppdrag från Länsstyrelsen i Stockholm att arbeta med fem kommuner i länet: Huddinge, Värmdö, Sollentuna, Danderyd och Norrtälje. I Huddinge genomfördes kommundialogen i maj, på Värmdö i september och i Sollentuna i oktober. Arbetet i Danderyd och Norrtälje kommer att redovisas under våren 2025.
2. I samverkan med Skandias Idéer för livet och projektet Särskild insats trygghet, har KULA genomförts som en del i ett gemensamt lägesbildarbete. Under hösten genomfördes två kommundialoger, en i Eskilstuna och en i Sundbyberg. Det påbörjades även kartläggningsarbete i Enköping och Strängnäs, vilket redovisas tidigt 2025.

Våra stora nätverk i Sverige och internationellt

Arrangemang

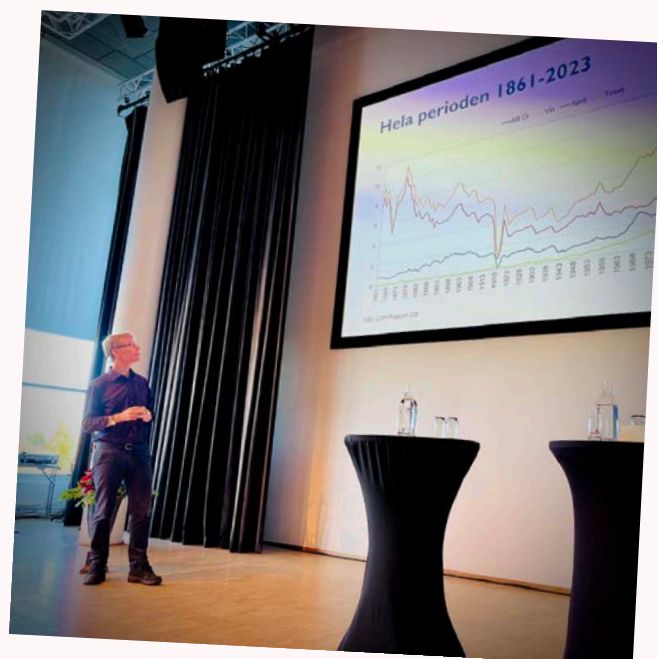
Samverkan är viktigt för CAN. Därför genomförs en stor del av vår verksamhet i samverkan med främst centrala men även regionala aktörer. CAN är med i styrgrupper för konferenser och utbildningar och bidrar med samverkansytor för aktörer i vår närhet. Vi har skapat ett nätverk för kontaktpersoner i våra medlemsorganisationer och för våra länsombud. Viktig samverkan sker även med myndigheter och med ANDTS-samordnare på Länsstyrelserna.

Exempel på större arrangemang där CAN varit med och arrangerat är:

- Internationell dopningskonferens
- Grundutbildning för kommunala samordnare
- Grundkurs i ANDTS-prevention
- Arrangemang i Almedalen
- drogFOKUS i Karlstad

CAN var i år, med stöd från Folkhälsomyndigheten, huvudarrangör för Nordiskt rusmedelsseminarium där myndigheter i de nordiska länderna möttes.

CAN sitter även i styrelsen SAD (Svenska Föreningen för Alkohol- och Drogforskning) och deltar på deras regelbundna möten. Man var även med och planerade SAD:s årliga konferens som hölls i Göteborg den 14-15 november.

CAN:s nätverkskonferens 2024

CAN:s nätverk träffas digitalt på våren och på hösten i form av en uppskattad fysisk konferens. Vid 2024 års konferens träffades nätverket under två innehållsrika dagar i Stockholm. Programmet bjöd på många lägesbeskrivningar inom ANDTS-området och rikligt med tillfällen för diskussion och erfarenhetsutbyte. Nytt för året var samverkan med Folkhälsomyndighetens nätverk för civilsamhällets organisationer.

Mässor, kampanjer och informationsinsatser

Spela roll, den internationella uppmärksamhetsveckan med fokus på barn och unga som växer upp i familjer med alkoholproblem genomfördes vecka 7. Tack vare samordningen från CAN, med bland annat välbesökta digitala seminarier, fyllde veckan sitt syfte och spred mycket uppmärksamhet för sitt angelägna syfte.

Veckan uppmärksammades runt om i hela landet. De uppskattade webinarierna nådde över 1700 visningar och Spela rolls sociala medier fick en total räckvidd på nästan 90 000.

CAN har också haft en aktiv roll i arbetet med att höja kunskapen i samhället kring kopplingen mellan alkohol och cancer. Tillsammans med andra aktörer har CAN deltagit i arbetsgruppen för ett kunskapshöjande initiativ om alkohol och cancer.

Vid drogFOKUS i Karlstad syntes CAN med en uppmärksamman monter. Där uppmärksammades rapporten *Försäljning av alkoholdrycker i Sverige 1861–2023* (som släpptes på konferensen) bland annat med CAN:s längsta tidslinje på ett pingisbord. På drogFOKUS delades även CAN:s drogforskningspris ut, denna gång till Elisabet Jerlhag Holm, professor i farmakologi vid Göteborgs universitet.

Kommunikation

CAN:s fakta och kunskap görs tillgänglig på en rad olika sätt: en användarvänlig webbplats, texter som är lätta att ta till sig, intervjufilmer, samt spridning via media, nyhetsbrev och sociala medier. Det ska vara lätt att få en snabb insikt i det som vi förmedlar och det ska också vara lätt att få fördjupad kunskap för dem som önskar det.

Digitala kanaler

De sociala medierna för CAN, Drugsmart och Alkohol & Narkotika publicerar varje vecka nya inlägg och har en trogen följarskara. Ansvariga redaktörer planerar löpande arbetet och gör vid varje kvartal en fördjupad analys utifrån olika mätpunkter och nyckeltal. CAN:s olika målgruppsanpassade nyhetsbrev skickas varje månad, medan nyhetsbrevet för webbtidskriften Alkohol & Narkotika skickas var 14:e dag. På vår webbplats publiceras löpande nya rapporter och webbnyheter. Ett välfyllt kalendarium visar på CAN:s mångfacetterade verksamhet.

Webbsändningar, podd och film

Våra webbsändningar, poddar och filmer har en viktig roll i vårt kunskapshöjande uppdrag. De håller idag god kvalitet oavsett om de producerats internt eller externt.

Medarbetarna sänder föreläsningar, producerar film för våra digitala kanaler och vi

har en aktiv podd-produktion. Särskilt roligt var att Alkohol & Narkotikas podd blivit etablerad, i den intervjuar redaktören olika experter. Exempel på avsnitt är "Spelmarknaden är en gigantisk tvättmaskin" där journalisten Jens Littorin intervjuas och "Så påverkar nikotin hjärnan" där Louise Adermark, docent i neurobiologi vid Göteborgs universitet, är expertgäst.

Ny webbplats för Alkohol & Narkotika

I början av året lanserades en ny webbplats, vilket blev pricken över i:et i tidskriftens omvandling till webbtidskrift. Webbtidskriften blev brett uppmärksammas och tog hem priser inom ramen för både Tidskriftspriset och Publishingpriset.

Flera samarbeten med andra redaktioner genomfördes under året. Webbtidskriften omfattar även en podd. Under året släpptes sju poddavsnitt om bland annat nikotin, matchfixning och narkotikapriser.

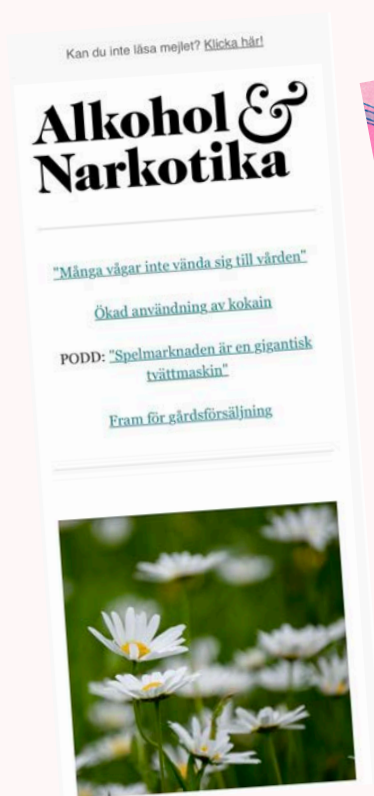
Det årliga pappersmagasinet för 2024 hade tema Arbetsliv och blev en stor succé. Magasinet släpptes i samband med Drogfokus i Karlstad.

På webben publicerades 61 nyproducerade artiklar och 23 nyhetsbrev skickades ut.

Prisad design

Designern Martin Eriksson vinner Svenska Tidskriftspriset i kategorin Årets design för sitt arbete med CAN:s webbtidskrift Alkohol & Narkotika.

Målgrupp unga

Drugsmart.se

Under året har vår sajt för ungdomar, Drugsmart, etablerat sig ytterligare som en säker källa för unga. Nyheter och berättelser från verkligheten produceras löpande och det finns en tydlig rutin för att hålla alla texter uppdaterade. Dessutom utvecklades närvaron på sociala medier liksom kontakten med målgruppen. Många hörde av sig anonymt med frågor och fick svar direkt från Drugsmart.

ANDTS på schemat

Grundtanken med undervisningsmaterialet är att det ska vara enkelt för lärare att undervisa om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar.

ANDTS
på schemat

Under året kunde CAN genomföra det förnyelsearbete som det funnits behov av under flera år. En samordnare fick uppdraget att leda arbetet under höstterminen. Med hjälp av referensgrupper, lärare, ett stort externt kontaktnät och en upphandlad webbyrå, påbörjades under året arbetet med att förnya materialet till ett nytt digitalt enkelt och kostnadsfritt undervisningsmaterial. ANDTS på schemat är av lärare för lärare, och ska framöver vara nära knutet till Drugsmart.se.

Den allra största delen av arbetet var genomfört vid årsskiftet inför lanseringen i början av 2025.

CAN i media

Under 2024 har media visat ett ovanligt stort intresse för CAN:s rapportsläpp, men även efterfrågat fördjupning.

CAN arbetar för synlighet i medierna genom pressmeddelanden och aktiva mediekontakter. Under 2024 syntes CAN i 690 tryckta pressklipp (2023: 371, 2022: 474) och totalt tillsammans med radio och tv vid 1450 medietillfällen (källa: Retriever och AllEars kombinerat) (2023: 865, 2022: 1053). Uppnått PR-värde i ljud- och bildmedia uppgick under året till 70 miljoner SEK (2023 23,5 miljoner SEK) vilket är en tredubbling jämfört med året innan. Även räckvidden tredubblades jämfört med 2023 (källa: AllEars).

Exempel på synlighet har varit stora intervjuer med medarbetare i Dagens Nyheter, Ekot, TT, Studio Ett, TV4 Nyheterna, Rapport, Nyhetsmorgon, Dagens ETC med flera.

De mest uppmärksammade publiceringarna var CAN:s *nationella skolundersökning, Självrapporterade rök- och snusvanor 2003–2023* samt *Riskbruk av alkohol i Sverige enligt nya riktlinjer*.

Andra publikationer som fick mycket uppmärksamhet var *Den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige 2003–2023*, *Yrke och alkohol* samt de preliminära siffrorna för alkoholkonsumtionen 2023.

Generellt sett dricker svensken mindre. Foto: GETTY

Svenskars drickande minskar

Svensken drack mindre alkohol förra året. Nedgången är den största på tio år, enligt siffror från CAN. – Framför allt är det männen som minskat sin konsumtion, säger forskaren och utredaren Björn Trolldal.

Röker mindre – snusar mer

Samhälle

Vi röker allt mindre – men snusar desto mer. I och med det vita snusets intåg har snuskonsumtionen ökat med 120 procent sedan 2003.

Konsumtionen av cigaretter fortsätter att minska men snusandet, främst genom det vita nikotinsnusets popularitet, ökar desto mer. Även användning av e-cigaretter, så kallade vejpar, ökar tydligt.

Försäljningen av vitt snus ökar. FOTO: TT

användningen av cigaretter och snus mellan 2003 och 2023.

Av rapporten framgår att cigarettkonsumtionen har minskat med 58 procent sedan 2003, och sedan 2021 är motsvarande siffra 22 procent.

Snuskonsumtionen i form av antal dosor brunt snus har ökat med 50 procent sedan 2003, men med 120 procent om man inkluderar det vita snuset. Var tredje snusdosa som säljs i Sverige är nu vitt snus. (TT)

Det slår CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, fast i sin årliga rapport som sammanställer den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige. Rapporten visar den totala

sverigesradio

Meny

Sök

Kivbild. Foto: Patrick Sörqvist/SvD/TT

PELVANOR

Tonårsskilar spelar allt mer om pengar

1:34 min Dela

Publicerat måndag 2 december 2024 kl 20:46

- CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, har släppt en rapport om skolungdomars spelvanor och bruk av droger.
- Årets undersökning visar bland annat att 43 procent av pojkarna i tvåan på gymnasiet har testat att spela för pengar, vilket kan jämföras

Rapporter och metodutveckling

Under 2024 har CAN:s fem årligen återkommande datainsamlingar genomförts. Dessa är:

- CAN:s ANDTS-index, vilket följer utvecklingen av kommunernas ANDTS-förebyggande arbete. Nytt för i år var att indexet utökades med mått gällande spel om pengar.
- CAN:s kommundatabas, vilken utgör en sammanställning av externa datakällor som syftar till att ge sociodemografisk information på läns- och kommunnivå från år 2000.
- CAN:s nationella skolundersökning, som genomfördes med en tillfällig modul gällande psykedeliska substanser.
- CAN:s rapporteringssystem om droger (CRD), där bland annat gatupriser på narkotika följs.
- Monitormätningarna, som följer anskaffningsvolymen och konsumtionsvanor för alkohol respektive tobaks- och nikotinprodukter.

Dessutom genomfördes en datainsamling inom ramen för den internationella skolundersökningen ESPAD, som genomförs vart 4:e år. Vidare förbereddes också de olika datainsamlingarna som ska genomföras 2025 inom ramen för Vanor och konsekvenser, nämligen den tvärsnittsstudie som genomförs vart 4:e år samt en 8-årsuppföljning av de som deltog 2017.

Under året har åtta CAN-rapporter, två fokusrapporter och ett kortfakta släppts. Förutom rapporten *Försäljning av alkoholdrycker i Sverige 1861–2023* var dessa publikationer primärt baserade på datainsamlingarna ovan. Utöver detta har även ett antal vetenskapliga artiklar som bygger på CAN-data publicerats.

Förutom CAN-publikationer och vetenskapliga artiklar har vi genomfört ett stort antal faktaförmedlande insatser baserade på genomförda undersökningar. Detta genom att besvara förfrågningar från journalister och andra intresserade, sammanställa kunskapsunderlag, leverera data till myndigheter och andra intressenter, besvara remisser eller medverka som experter i olika sammanhang.

Exempel på sådana insatser är ett större uppdrag att göra bearbetningar till Folkhälsomyndighetens ANDTS-uppföljningsarbete, inklusive fördjupningar om ungas användning av nikotinprodukter. Vidare har medverkan i rörlig rikstäckande nyhetsmedia skett vid fler tillfällen, en medarbetare har haft en expertroll i UR-serien Allt om knark och en annan ingår i utredningen gällande Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser. Dessutom har ett kapitel om narkotikabrottslighet till Studentlitteraturs antologi *Det svenska tillståndet 2.0* påbörjats.

Vad gäller det löpande metodutvecklingsarbetet kan för 2024 särskilt nämnas framtagande av metod för insamling av narkotika- och dopningspriser från det dolda internet samt kopplingen av registeruppgifter till självrapporterade uppgifter i Vanor och konsekvenser vilket görs i samarbete med Karolinska institutet.

Omslagsillustration till rapporten *Försäljning av alkoholdrycker i Sverige 1861–2023*. Illustration: Felicia Fortes.

Forskning på CAN

Sedan 2013 har CAN en utökad samverkan med forskare som har resulterat i ett nära samarbete med Karolinska Institutet. Vi samarbetar även med andra lärosäten, bland annat Stockholms universitet och Lunds universitet. Ett flertal forskare och doktorander bedriver idag studier på CAN:s datakällor. De forskare och doktorander som har anställning hos CAN bidrar även till kunskapsspridningen genom att medverka i våra utbildningsinsatser.

Forskningsteman på CAN är:

- Ungdomar
- Socioekonomiska skillnader
- Anhörigproblematik
- Politik och prevention
- Spelande om pengar och spelproblem

Samtliga forskare på CAN ingår i Mats Ramstedts forskargrupp på KI. Under 2024 publicerades åtta vetenskapliga artiklar där någon av dessa forskare var antingen huvud- eller medförfattare. Hälften av artiklarna handlade om ungas alkohol- eller cannabisvanor och andra teman var alkohol och cancer på befolkningsnivå samt, antal alkoholtillstånd och problem samt psykisk ohälsa bland barn till föräldrar med alkoholproblem.

Under 2024 beviljades även medel för tre forskningsprojekt som forskare på CAN ansökt om - ett om spel om pengar ur ett folkhälsoperspektiv och två om psykisk hälsa bland anhöriga till personer med alkohol- och narkotikaproblem.

Forskningen på CAN bidrar till att:

- Öka förståelsen för utvecklingen inom ANDTS-området genom fördjupade analyser av CAN:s data
- Stärka CAN:s position som nationellt kompetenscenter inom ANDTS-området
- Öka möjligheten för CAN att få kvalificerade uppdrag

[Läs mer om forskning på CAN här.](#)

NYHETER

Ny forskning om alkohol och anhöriga

Erica Sundin är forskare och utredare på CAN. Hon är en av författarna till en nyligen publicerad vetenskaplig artikel om att påverkas negativt av andras drickande.

Forskningskommunikation

Idag är forskningen en viktig del av CAN:s verksamhet, och kommunikationsinsatserna lyfter ofta fram händelser och artiklar som CAN:s forskare står bakom, exempelvis genom webbnyheter och spridning i sociala medier.

NYHETER

Sociala medier i fokus för ny doktorand på CAN

Martina Zetterqvist jobbar som utredare på CAN och har nyligen påbörjat sina doktorandstudier på Karolinska Institutet. Vi ställde några frågor till henne.

NYHETER

Ny forskning om samband mellan cannabisanvändning i unga år och symtom på psykisk ohälsa

Isabella Gripe är utredare och forskare på CAN. I en nypublicerad vetenskaplig artikel visar hon på ett samband mellan cannabisanvändning i unga år och symtom på psykisk ohälsa. Resultaten ligger i linje med tidigare studier på området.

Kompetensutveckling, arbetsmiljö och jämlikhet

Kompetensutvecklingsinsatser

Under hösten 2023 påbörjades en större satsning på att kompetensutveckla alla medarbetare i MS365. Denna satsning fortsatte även under våren 2024. Teman för vårens utbildningstillfällen var:

- Samarbeta med anteckningar i OneNote och formulär i Forms
- Lists - samarbeta i listor med smarta lists
- Smarta och tidsbesparande tips och trix i MS365
- Personlig effektivitet och välmående med ToDo, Outlook och Viva insikter

Varje pass var två timmar med lärare och avslutades med att de som önskade fick tillgång till läraren för individuell coachning i en timme till.

Under året hade vi även en första introduktion i AI för samtliga medarbetare.

Fika med kunskap

Under året har vi genomfört "Fika med kunskap", ett koncept som startade 2023 där vi antingen berättade om en CAN-rapport eller bjöd in en extern gäst för att prata om ett aktuellt ämne. Dessa tillfällen har varit helt frivilliga men de som varit på plats på kontoret har deltagit i hög utsträckning. Teman under 2024 har varit:

- CAN:s kortfakta 04: Riskbruk av alkohol i Sverige enligt nya riktlinjer.
- Agenda 2030, Gabriel Wikström kom och berättade om arbetet
- Utredning kring alkoholpolitiken, regeringens utredare Agneta Karlsson kom och informerade.
- *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2023*, presentation av CAN-rapport 229.

Studieresa till Köpenhamn

Den 3-5 september åkte hela personalgruppen till Köpenhamn för gemensam kompetensutveckling och teambuilding. Under resan gjorde vi studiebesök på:

- Antidoping Danmark
- Statens Institut för Folkesundhed
- Sundhedsstyrelsen
- Mændenes Hjem – ett konsumtionsrum (syns på bilden till höger)

En del av resan ägnades även åt intern verksamhetsuppföljning och verksamhetsplanering.

C.A.N